

WOJCIECH ZOŃ¹

Współpraca międzynarodowa i transgraniczna polskich uczelni w prawie i praktyce²

Wpłynął: 22.09.2020. Akceptacja: 8.01.2021

Streszczenie

Celem badań było zidentyfikowanie uwarunkowań i form współpracy międzynarodowej i transgranicznej polskich uczelni. Aby zrealizować cel, zastosowano metodę formalno-dogmatyczną, analizując literaturę dotyczącą omawianego zagadnienia, prawo (przede wszystkim polskie), a także różne zestawienia i informacje prasowe. Posłużono się również wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej. Pierwsza część artykułu dotyczy uwarunkowań współpracy międzynarodowej i transgranicznej polskich uczelni. Kolejna obejmuje formy współpracy zidentyfikowane przez autora, a ostatnia odnosi się do formuły europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej jako formy współpracy uczelni. Wyniki badań pokazują, że tytułowa współpraca polskich uczelni znajduje swoją podstawę przede wszystkim w prawie krajowym, jednak jego zmienność nie sprzyja budowaniu stabilnych relacji. Współpraca uczelni przybiera różne formy, od niezinstytucjonalizowanych po quasi-zinstytucjonalizowane i zinstytucjonalizowane. Polskie uczelnie starają się włączać w proces umiędzynarodowienia, a dostępność zewnętrznego finansowania sprzyja stopniowej instytucjonalizacji współpracy uczelni. Istnieje deficyt opracowań odnoszących się do tytułowego zagadnienia, dlatego też artykuł może mieć dużą wartość poznawczą dla nauki prawniczej.

Słowa kluczowe: współpraca międzynarodowa, współpraca transgraniczna, instytucjonalizacja, szkolnictwo wyższe, uczelnie, EUWT, COVID-19.

¹ Mgr Wojciech Zoń – Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku (Polska); e-mail: w.zon@uwb.edu.pl; ORCID: 0000-0001-5421-7668.

² Badania nie są finansowane przez żadną instytucję.

WOJCIECH ZOŃ

International and Cross-Border Cooperation of Polish Higher Education Institutions in Law and Practice³

Abstract

The aim of the research was to identify conditions and forms of international and cross-border cooperation of Polish higher education institutions (HEIs). In order to achieve the goal, the formal-dogmatic method was applied, analyzing the literature on the subject, the law (mainly Polish law), as well as various statements and press releases. A request for public information was also used. The article was divided into three parts. The first one concerns the conditions of international and cross-border cooperation of Polish HEIs. The next part covers the forms of cooperation identified by the author, and the last one refers to the formula of the European Grouping of Territorial Cooperation as a form of international and cross-border cooperation of HEIs. The results of the research show that international and cross-border cooperation of Polish HEIs is based primarily on national law, which, however, is characterized by high variability, which does not favour building stable relations. The cooperation of HEIs takes various forms, from non-institutionalised to quasi-institutionalised and institutionalised. Polish HEIs are trying to join the internationalization process, and the availability of external funding is conducive to gradual institutionalization of international and cross-border cooperation of HEIs. There is a scarcity of studies on the subject, therefore the article may be of great cognitive value to legal science, especially in Poland, but also abroad (for scholars conducting comparative research).

Keywords: international cooperation, cross-border cooperation, institutionalization, higher education, universities, EGTC, COVID-19.

³ The research project is not financed by any institution.

Wprowadzenie

Niniejszy artykuł jest poświęcony współpracy międzynarodowej i transgranicznej uczelni, wpisującej się w proces umiędzynarodowienia⁴. Jego celem jest zidentyfikowanie uwarunkowań i form współpracy międzynarodowej i transgranicznej polskich uczelni. Międzynarodowa współpraca uczelni nie jest współpracą międzynarodową w rozumieniu prawa międzynarodowego publicznego⁵, jednak w wyniku procesów globalizacji i integracji szkoły wyższe i inne instytucje naukowe prowadzą aktywnie działalność przekraczającą granice. Współpraca transgraniczna wywodzi się od współpracy międzynarodowej. W doktrynie prawa międzynarodowego przyjmuje się, że opiera się na sąsiedztwie dwóch lub większej liczby państw, a także na współdziałaniu ich wspólnot oraz władz regionalnych i lokalnych kompetentnych na mocy prawa wewnętrznego, które obejmuje każde wspólne działanie w celu umocnienia i dalszego rozwoju zasad dobrosąsiedztwa koniecznych do realizacji takich zamierzeń⁶. Ujęcie to jest oparte na ograniczeniu aktorów biorących udział w tej współpracy głównie do samorządów (władze lokalne i regionalne), natomiast w praktyce katalog tych podmiotów jest szerszy. Uczestnikami współpracy transgranicznej są głównie podmioty prawa publicznego (samorządy, organizacje pozarządowe, szkoły czy uczelnie). Można to zauważyć na przykładzie realizacji projektów transgranicznych finansowanych ze środków Unii Europejskiej, gdzie katalog takich podmiotów jest dość szeroki⁷. Zakres terytorialny oraz zakres przedmiotowy szeroko pojętej współpracy transgranicznej jest powiązany z bliskość-

⁴ Zob. M. Perkowski, J.A. Farhan, *Umiędzynarodowienie krajowego obrotu prawnego. W poszukiwaniu istoty zagadnienia*, [w:] M. Perkowski, W. Zoń (red.), *Umiędzynarodowienie krajowego obrotu prawnego*, t. 1, Białystok 2016, s. 13–30.

⁵ Zob. A. Przyborowska-Klimczak, hasło *Współpraca międzynarodowa*, [w:] J. Symonides, D. Pyć (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 4, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2014, s. 566.

⁶ M. Perkowski, hasło *Współpraca transgraniczna*, [w:] J. Symonides, D. Pyć (red.), op. cit., s. 567. Zob. S. Dołzbłasz, A. Raczyk, *Współpraca transgraniczna w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, Warszawa 2010; M. Perkowski (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Białystok 2010.

⁷ Beneficjentów programów współpracy transgranicznej można podzielić na cztery podstawowe grupy: podmioty administracji publicznej (np. organy administracji rządowej, organy administracji samorządowej, ich związki i stowarzyszenia), podmioty organizacji pozarządowych (np. fundacje, stowarzyszenia, związki zawodowe), kościoły i związki wyznaniowe, podmioty prywatne (np. małe i średnie przedsiębiorstwa, jednostki badawcze) – zob. M. Gielda, *Współpraca transgraniczna prowadzona w Unii Europejskiej na podstawie programów operacyjnych realizowanych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej*, [w:] R. Kusiak-Winter (red.), *Współpraca transgraniczna w administracji publicznej*, Wrocław 2015, s. 133–136.

cią granicy państwowej, gdyż zakres terytorialny obejmuje podmioty pochodzące z terenów przygranicznych, a obszar objęty tą współpracą oparty jest na jednostkach podziału terytorialnego umiejscowionych wokół granicy, natomiast zakres przedmiotowy współpracy terytorialnej jest ograniczony prowadzeniem działań umacniających i rozwijających sąsiedzkie kontakty między podmiotami podejmującymi współpracę po obu stronach granicy⁸. Zatem współpracę transgraniczną uczelni można określić ogólnie jako współpracę uczelni zlokalizowanych na obszarze sąsiadujących ze sobą jednostek podziału terytorialnego przynajmniej dwóch różnych państw. Międzynarodowa współpraca uczelni jest oparta na czynnikach wewnętrznych (zależnych od decyzji władz danej jednostki) i zewnętrznych (niezależnych od uczelni, które kształtują otoczenie zewnętrzne, w tym otoczenie prawne)⁹. Odnosi się do obszaru kształcenia, wymiany studentów i kadry czy też prowadzenia badań naukowych. Intensywność tej współpracy jest zróżnicowana, a największą różnorodność form współpracy można dostrzec w przypadku większych ośrodków naukowych.

Aby zrealizować założony cel, zastosowano metodę formalno-dogmatyczną. Przeanalizowano dostępną literaturę dotyczącą omawianego zagadnienia, prawo (przede wszystkim prawo polskie), a także różnego rodzaju zestawienia i informacje prasowe. Posłużono się również wnioskiem o udostępnienie informacji publicznej. Artykuł został podzielony na trzy części. Pierwsza dotyczy uwarunkowań współpracy międzynarodowej i transgranicznej polskich uczelni. Kolejna część obejmuje formy współpracy zidentyfikowane przez autora, a ostatnia odnosi się do formuły europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej jako formy współpracy międzynarodowej i transgranicznej uczelni.

Uwarunkowania współpracy międzynarodowej i transgranicznej polskich uczelni

Polskie szkolnictwo wyższe podlega procesowi umiędzynarodowienia od wielu lat. Podstawą tego procesu są przede wszystkim umowy międzynarodowe w ramach współpracy dwustronnej państw dedykowane współpracy w dziedzinie nauki i edukacji, w tym uznawania wykształcenia. Polska ma zawarte takie umowy

⁸ Por. *ibidem*, s. 129.

⁹ T. Domański, *Internacjonalizacja polskich uczelni wyższych*, [w:] T. Domański, A. Stępień-Kuczyńska, A. Włodarska-Frykowska (red.), *Internacjonalizacja polskich ośrodków politologicznych*, Łódź 2017, s. 64.

z najbliższymi sąsiadami¹⁰. Ponadto, nasz kraj uczestniczy aktywnie w procesie bolońskim, zmierzającym do zbliżenia systemów szkolnictwa wyższego krajów europejskich i utworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego¹¹. Duże znaczenie ma także prawo Unii Europejskiej i jej działania w tym przedmiocie (np. programy mobilności akademickiej czy finansowanie działalności naukowej), gdyż szkolnictwo wyższe stanowi jeden z obszarów kompetencji UE, w którym pełni ona rolę wspierającą i koordynującą¹². Polska uczestniczy też aktywnie w działalności organizacji i zrzeszeń międzynarodowych, których przedmiotem zainteresowania są sprawy edukacji i szkolnictwa wyższego, jak Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) czy Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO)¹³. Aktywność ta pozwala na wymianę dobrych praktyk i tworzenie międzynarodowych rozwiązań wzmacniających szkolnictwo wyższe i transfer wiedzy. Na uwarunkowania międzynarodowe sprzyjające szczególnie współpracy transgranicznej uczelni składają się także umowy współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego różnych państw, określane często mianem międzynarodowych porozumień samorządowych. Choć status prawny takich porozumień jest niedookreślony¹⁴ (trudno je nazwać źródłem

¹⁰ Zob. np. Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie edukacji, podpisane w Warszawie dnia 20 lipca 2016 r., M.P. z 2017 r., poz. 49; Umowa między Rządem RP a Rządem Republiki Litewskiej o wzajemnym uznawaniu dokumentów uprawniających do podejmowania studiów wyższych oraz uznawaniu okresów studiów, tytułów zawodowych, stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki, sporządzona w Wilnie dnia 9 marca 2005 r., M.P. z 2005 r. Nr 71, poz. 979; Umowa między Rządem RP a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Warszawie dnia 25 sierpnia 1993 r., Dz.U. z 1994 r. Nr 36, poz. 133; Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy w dziedzinie kultury, szkolnictwa i nauki, podpisana w Pradze dnia 30 września 2003 r., Dz.U. z 2004 r. Nr 244, poz. 2449; Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o uznaniu ekwiwalencji w szkolnictwie wyższym, sporządzona w Warszawie dnia 23 lipca 1997 r., Dz.U. z 1998 r. Nr 92, poz. 584.

¹¹ The Bologna Declaration of 19 June 1999, https://www.eurashe.eu/library/modernising-phe/Bologna_1999_Bologna-Declaration.pdf (dostęp: 26.03.2020).

¹² Art. 165 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE C 326, 26.10.2012, p. 47–390. Zob. E. Kierznowski, *Globalization and Education. The Internationalization of Access to Higher Education in Poland – Selected Legal Aspects*, „Studies in Logic, Grammar and Rhetoric” 2017, 52(1), s. 133–136; D. Antonowicz, *Między siłą globalnych procesów a lokalną tradycją. Polskie szkolnictwo wyższe w dobie przemian*, Toruń 2015, s. 275 i n.

¹³ Zob. Organizacje i programy międzynarodowe, oficjalna strona internetowa Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, <https://www.gov.pl/web/nauka/organizacje-i-programy-miedzynarodowe> (dostęp: 26.03.2020).

¹⁴ Zob. Odpowiedź na interpelację nr 446 w sprawie współpracy Ministerstwa Spraw Zagranicznych z polskimi jednostkami samorządu terytorialnego w kwestii ich aktywności międzynarodowej, Warszawa 2016, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=0BCC3DBD> (dostęp: 22.05.2020).

prawa wewnętrznego lub międzynarodowego), stanowią dobry grunt dla współpracy podmiotów z sąsiadującymi ze sobą regionów, gdyż świadczą o dobrej woli i przyjaznych relacjach na niższym szczeblu.

Działalność polskich uczelni, w tym możliwość zawierania umów z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, jest oparta na zasadzie autonomii uczelni wyrażonej w art. 70 ust. 5 Konstytucji RP¹⁵ oraz w ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹⁶. Działalność ta podlega nadzorowi ministra w zakresie określonym w ustawie, a w szczególności w art. 426 ust. 1 pkt 1 (dotyczącym nadzoru nad uczelniami w zakresie zgodności z przepisami prawa oraz prawidłowości wydatkowania środków publicznych) i następnymi artykułach. Szczegóły dotyczące kompetencji do zawierania umów regulują statuty poszczególnych uczelni.

Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce umożliwi uczelniom m.in. prowadzenie studiów z nadawaniem stopnia doktora w dyscyplinie wspólnie przez uczelnie z udziałem podmiotów zagranicznych posiadających uprawnienia do nadawania stopnia doktora w zakresie dyscypliny, w której nadawany jest stopień (art. 185. ust. 2) czy kształcenie doktorantów we współpracy z zagraniczną uczelnią lub instytucją naukową (art. 198 ust. 6). Autor we wniosku o udzielenie informacji publicznej zapytał, czy Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego posiada wykaz uczelni podejmujących powyższe działania – w odpowiedzi stwierdzono, że takimi informacjami ministerstwo nie dysponuje i nie posiada informacji, czy jest inna instytucja mogąca udostępnić taki wykaz¹⁷. Biorąc jednak pod uwagę inicjatywę „Wspólne programy studiów magisterskich Erasmus Mundus”, można wytypować polskie uczelnie, które oferują międzynarodowe programy studiów realizowane przez konsorcja naukowe¹⁸.

¹⁵ „Zapewnia się autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie” – art. 70 ust. 5. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

¹⁶ W szczególności art. 3. ust. 1. „Podstawą systemu szkolnictwa wyższego i nauki jest wolność nauczania, twórczości artystycznej, badań naukowych i ogłaszania ich wyników oraz autonomia uczelni” oraz art. 9. ust 2. „Uczelnia jest autonomiczna na zasadach określonych w ustawie” – Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 85, 374, 695, 875, 1086.

¹⁷ Odpowiedź Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18.03.2020 r. na wniosek o udzielenie informacji publicznej, sygn. BM.WKN.013.45.2020 – w zasobach autora.

¹⁸ Zob. np. projekt, w który jest zaangażowana Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – European Master in Law and Economics, project reference: 599315-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA1-JMD-MOB, <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details/#project/599315-EPP-1-2018-1-NL-EPPKA1-JMD-MOB> (dostęp: 22.05.2020) czy też projekt z udziałem Uniwersytetu Jagiellońskiego – European Master in Public Health | Europubhealth+, Project Reference: 610563-EPP-1-2019-1-FR-EPPKA1-JMD-MOB, <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/eplus-project-details/#project/610563-EPP-1-2019-1-FR-EPPKA1-JMD-MOB> (dostęp: 22.05.2020).

Polskie uczelnie mocno angażują się w proces umiędzynarodowienia¹⁹, choć Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego (obecnie Ministerstwo Edukacji i Nauki) w mniejszym stopniu stawia na efekty inne, niż publikacje i projekty badawcze, w porównaniu z wcześniej obowiązującymi przepisami.

Zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stopień umiędzynarodowienia bierze się pod uwagę, przeprowadzając ocenę programową na kierunku studiów (art. 242 ust. 2 pkt 5)²⁰ oraz oceniając jakość kształcenia w szkole doktorskiej (art. 261 ust. 7). Z wyjątkiem nowej formy, jaką są szkoły doktorskie, te kryterium brano także pod uwagę we wcześniej obowiązującej ustawie z 2005 r. (art. 48a ust. 3 pkt 7)²¹.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej wskazuje, że aspekty międzynarodowe liczą się jedynie w przypadku oceny efektów finansowych badań naukowych i prac rozwojowych finansowanych przez instytucje zagraniczne lub organizacje międzynarodowe²² i artykułów naukowych opublikowanych w czasopismach naukowych i w recenzowanych materiałach z międzynarodowych konferencji naukowych²³. Jeżeli przeanalizować wcześniejsze przepisy (Rozporządzenie

¹⁹ Zob. np. Ranking Szkół Wyższych Perspektywy 2020, Kryterium „Umiędzynarodowienie”, <https://ranking.perspektywy.pl/2020/ranking/ranking-uczelni-akademickich/criteria/umiedzynarodowienie> (dostęp: 26.11.2020). W rankingu w kryterium „Umiędzynarodowienie” bierze się pod uwagę takie wskaźniki, jak: programy studiów w językach obcych, studiujący w językach obcych, studenci cudzoziemcy, studenci przyjeżdżający i wyjeżdżający za granicę, publikowanie ze współautorem z zagranicy, nauczyciele akademicy z zagranicy prowadzący zajęcia w danej uczelni, liczba krajów, z których pochodzą studenci cudzoziemcy. Zob. też: M. Kobyłański, *Ranking Wydziałów Prawa 2020: czołówka bez dużych zmian*, „Rzeczpospolita” 26.06.2020, <https://www.rp.pl/Rankingi/306269996-Ranking-Wydzialow-Prawa-2020-czolowka-bez-duzych-zmian.html> (dostęp: 26.11.2020).

²⁰ Zob. tożsame dla ogólnoakademickiego i praktycznego profilu studiów Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku. Standard jakości kształcenia 7.1: Zostały stworzone warunki sprzyjające umiędzynarodowieniu kształcenia na kierunku, zgodnie z przyjętą koncepcją kształcenia, to jest nauczyciele akademicy są przygotowani do nauczania, a studenci do uczenia się w językach obcych, wspierana jest międzynarodowa mobilność studentów i nauczycieli akademickich, a także tworzona jest oferta kształcenia w językach obcych, co skutkuje systematycznym podnoszeniem stopnia umiędzynarodowienia i wymiany studentów i kadry. Standard jakości kształcenia 7.2: Umiędzynarodowienie kształcenia podlega systematycznym ocenom, z udziałem studentów, a wyniki tych ocen są wykorzystywane w działaniach doskonalących. Załącznik nr 2 do Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej, tekst jedn. Załącznika do uchwały Nr 4/2018 Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 13 grudnia 2018 r., https://pka.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/2018_statut_tekst_ujednolicony.pdf (dostęp: 26.11.2020).

²¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2183 z późn. zm.

²² § 22. ust. 1. pkt 1 lit. a) Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej, Dz.U. z 2019 r., poz. 392.

²³ Ibidem, § 8 pkt 1).

Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2016 r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom, w których zgodnie z ich statutami nie wyodrębniono podstawowych jednostek organizacyjnych²⁴), można dojść do wniosku, że katalog aktywności wpisujących się we współpracę międzynarodową był znacznie szerszy, niż obecnie.

Warto także zwrócić uwagę na finansowanie działalności uczelni publicznych w odniesieniu do wymiany akademickiej. W ciągu kilku ostatnich lat niewiele się w tym zakresie zmieniło. W obecnym algorytmie przy podziale środków bierze się pod uwagę 7 kryteriów, w tym kryterium umiędzynarodowienia. Jest ono oparte na liczbie studentów i doktorantów uczestniczących w międzynarodowej wymianie studenckiej (przy kształceniu trwającym co najmniej 3 miesiące waga dla składnika osób wyjeżdżających wynosi 1, dla przyjeżdżających: 2, waga dla przyjeżdżających na pełny cykl kształcenia wynosi od 4 do 6). Do kryterium umiędzynarodowienia przypisana jest waga 0,05, która ma obowiązywać w latach 2020-2023²⁵. W przepisach z 2015 r. w przypadku uczelni akademickich nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego waga tego kryterium (dawniej: „składnik wymiany”) była na tym samym poziomie. Kryterium wymiany było oparte na liczbie studentów i uczestników studiów doktoranckich uczestniczących w międzynarodowej wymianie studenckiej (przy kształceniu trwającym co najmniej 3 miesiące waga dla wyjeżdżających: 1, dla przyjeżdżających: 3)²⁶. Brak zmian może jednak wynikać z dostępności środków z innych

²⁴ Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2016 r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom, w których zgodnie z ich statutami nie wyodrębniono podstawowych jednostek organizacyjnych, Dz.U. z 2016 r., poz. 2154.

²⁵ Zob. § 9 pkt 10) Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 września 2019 r. w sprawie sposobu podziału środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału dydaktycznego oraz potencjału badawczego znajdujących się w dyspozycji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki oraz na zadania związane z utrzymaniem powietrznych statków szkolnych i specjalistycznych ośrodków szkoleniowych kadr powietrznych, Dz.U. z 2019 r., poz. 1838 oraz ust. 4 załącznika nr 1 do rozporządzenia – Sposób podziału dla publicznych uczelni akademickich nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki części zasadniczej środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału dydaktycznego, w tym kształcenie studentów na studiach stacjonarnych, utrzymanie i rozwój uczelni, w tym domów i stołówek studenckich, oraz realizację inwestycji w obszarze działalności dydaktycznej, rozwój zawodowy pracowników uczelni, a także na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego, w tym prowadzenie działalności naukowej, realizację inwestycji w obszarze działalności badawczej, kształcenie w szkole doktorskiej oraz komercjalizację wyników działalności naukowej oraz know-how związanej z tymi wynikami.

²⁶ Zob. ust. 9–10 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 marca 2015 r. w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych, Dz.U. z 2015 r., poz. 463 – Sposób podziału dotacji dla uczelni publicznych na zadania związane z kształceniem studentów studiów stacjonarnych, kształceniem uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich, kształceniem kadr naukowych i utrzymaniem uczelni, w tym na remonty.

źródeł, np. w ramach programów wymiany akademickiej oraz stypendiów zewnętrznych i grantów zakładających wyjazdy zagraniczne.

W takich uwarunkowaniach jest realizowana współpraca międzynarodowa i transgraniczna polskich uczelni. Biorąc to pod uwagę, warto przeanalizować, w jakich formach jest ona realizowana.

Formy współpracy międzynarodowej i transgranicznej uczelni

Współpraca międzynarodowa, w tym współpraca transgraniczna, jakkolwiek by ją definiować i objaśniać – podlega analizom i klasyfikacjom, które ułatwiają odniesienia do niej różnych zagadnień przedmiotowych. Badając współpracę międzynarodową uczelni wyższych, autor wyróżnił współpracę niezinstytucjonalizowaną, quasi-zinstytucjonalizowaną oraz zinstytucjonalizowaną. Poniżej omówił poszczególne formy takiej współpracy.

Współpraca niezinstytucjonalizowana

Współpraca niezinstytucjonalizowana ma miejsce wtedy, gdy brak jest stałych organów, biur, komitetów współpracy. Tak jest najczęściej w przypadku umów bilateralnych. Polskie uczelnie często zawierają umowy bilateralne²⁷, choć nielicznie z partnerami zlokalizowanymi po drugiej stronie granicy²⁸. Przedmiotem takich umów jest najczęściej możliwość wymiany kadry i studentów, wspólne organizowanie i uczestnictwo w konferencjach naukowych itp. Mają one zazwyczaj charakter miękki, bez sztywnych zobowiązań finansowych. Zgodnie z art. 323 ust. 1 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym „Cudzoziemcy mogą podejmować i odbywać studia, kształcenie w szkołach doktorskich, studia podyplomowe, kształcenie

²⁷ Wykaz instytucji partnerskich Uniwersytetu Warszawskiego, http://bwz.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/358/2020/02/umowy_bilateralne_aktualne_02.2020.pdf (dostęp: 26.11.2020); Lista bilateralnych porozumień o współpracy naukowej, Uniwersytet Jagielloński, <https://dwm.uj.edu.pl/wymiana-bilateralna/lista-porozumien-bilateralnych> (dostęp: 26.11.2020).

²⁸ Pozytywnie wyróżniają się Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Katolicki Uniwersytet Lubelski współpracujące z ukraińskimi partnerami czy też Uniwersytet Wrocławski współpracujący z uczelniami czeskimi i niemieckimi – List of agreements signed by the Maria Curie-Skłodowska University (November 2019), <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1125/080626-international-agreements-november-2019.pdf> (dostęp: 26.11.2020); Uczelnie Partnerskie KUL, https://www.kul.pl/uczelnie-partnerskie-kul,art_90613.html (dostęp: 26.11.2020); Umowy bilateralne Erasmus+, Uniwersytet Wrocławski, <http://international2.uni.wroc.pl/pl/uczelnie-partnerskie/umowy-bilateralne-erasmus> (dostęp: 26.11.2020).

specjalistyczne i inne formy kształcenia oraz uczestniczyć w prowadzeniu działalności naukowej lub w prowadzeniu kształcenia, na podstawie:

- 1) umów międzynarodowych, na zasadach określonych w tych umowach [należy tu także zaliczyć prawo organizacji międzynarodowych (przede wszystkim prawo Unii Europejskiej) – przyp. aut.];
- 2) umów zawieranych z podmiotami zagranicznymi przez uczelnie, na zasadach określonych w tych umowach;
- 3) decyzji ministra;
- 4) decyzji dyrektora NAWA w odniesieniu do jej stypendystów;
- 5) decyzji dyrektora NCN o przyznaniu środków finansowych na realizację badań podstawowych w formie projektu badawczego, stażu lub stypendium, zakwalifikowanych do finansowania w drodze konkursu;
- 6) decyzji administracyjnej rektora, dyrektora instytutu PAN, dyrektora instytutu badawczego lub dyrektora instytutu międzynarodowego”.

Szczegółowe uwarunkowania w ww. zakresie zawiera szereg innych ustaw i rozporządzeń²⁹.

Współpraca quasi-zinstytucjonalizowana

Współpraca quasi-zinstytucjonalizowana lub projektowa opiera się na umownym tworzeniu partnerstw, które choć mają względnie stałe organy i skonkretyzowane zadania oraz warunki finansowe, to z góry zakłada się ich niezbędne istnienie tylko na czas realizacji przedsięwzięcia lub projektu. Wydaje się, że współpraca transgraniczna uczelni w tym zakresie powinna opierać się przede wszystkim na realizacji projektów finansowanych w ramach programów współpracy transgranicznej, jednak niewiele jest takich przykładów³⁰. Spotyka się także partnerstwa między-

²⁹ M.in. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 35, 2023; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lutego 2018 r. w sprawie wysokości środków finansowych, jakie musi posiadać cudzoziemiec podejmujący lub kontynuujący studia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2018 r., poz. 337; Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie wysokości środków finansowych, jakie będzie musiał posiadać cudzoziemiec, który zamierza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podjąć lub kontynuować naukę lub cudzoziemiec poszukujący pracy lub planujący rozpocząć wykonywanie działalności gospodarczej, który jest absolwentem polskiej uczelni lub zakończył prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2019 r., poz. 773.

³⁰ Zob. Polsko-litewska platforma współpracy wspierająca nowe firmy i promująca przedsiębiorczość, numer projektu: LT-PL-1R-048, czas realizacji projektu: od 2017.02.01 do 2018.07.31, beneficjenci: Politechnika w Kownie, Alytus Wyższa Szkoła Zawodowa, Administracja Dzielnicy Miejskiej Taurage, Izba Gospodarcza Przemysłu i Rzemiosła w Kownie, Politechnika Białostocka Park Naukowo-Technologiczny

narodowe złożone z konsorcjantów z różnych krajów, z których część sąsiaduje ze sobą³¹. Należy także odnotować udział polskich uczelni w konsorcjach naukowych finansowanych ze środków unijnych dedykowanych współpracy naukowej uczelni – należy wskazać przede wszystkim konkurs Komisji Europejskiej „Uniwersytety Europejskie” w ramach programu Erasmus+³². W założeniu dzięki wsparciu mają powstać „międzynarodowe partnerstwa, które będą uniwersytetami przyszłości wspierającymi europejskie wartości i tożsamość europejską. Zrewolucjonizują one europejskie szkolnictwo wyższe pod względem jakości i konkurencyjności”³³. Przeprowadzone konkursy mają stanowić swoisty test możliwych modeli współpracy europejskich szkół wyższych. Konsorcja te funkcjonują jednak zbyt krótko, by określić rzeczywistą skuteczność i trwałość współpracy, toteż autor zakwalifikował je do współpracy quasi-zinstytucjonalizowanej.

Polska–Wschód w Suwałkach – Interreg Lietuva-Polska, <http://lietuva-polska.eu/pl/projekty.html> (dostęp: 26.11.2020). Zob. też informacje o grantie uzyskanym w ramach konsorcjum, którego liderem był Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach: *Zespół naszych pracowników liderem konsorcjum uczelni realizujących zagraniczny grant badawczy*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 15.03.2014, <https://www.ue.katowice.pl/uczelnia/aktualnosci/article/zespol-naszyc-pracownikow-liderem-konsorcjum-uczelni-realizujacych-zagraniczny-grant-badawczy.html> (dostęp: 26.11.2020).

- ³¹ Przykładem może być projekt „ELA – Introducing modules on law and rights in programmes of teacher training and educational sciences” współfinansowany z programu Erasmus+. Konsorcjum projektu obejmowało jedno stowarzyszenie i dwanaście uczelni, w tym Uniwersytet w Białymstoku – zob. *Law and Rights Modules in Teacher Training Programmes*, <http://edulaweu.eu/> (dostęp: 26.11.2020).
- ³² Polskie uczelnie są członkami następujących konsorcjów w ramach konkursu „Uniwersytety Europejskie”: 1EUROPEUNA Europa z udziałem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 4EU+The 4EU+ Alliance z udziałem Uniwersytetu Warszawskiego, EPICUR – European Partnership for an Innovative Campus Unifying Regions z udziałem Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, FORTHEM – Fostering Outreach within European Regions, Transnational Higher Education and Mobility z udziałem Uniwersytetu Opolskiego, SEA-EU – The European University of the Seas z udziałem Uniwersytetu Gdańskiego; ENHANCE – European Universities of Technology Alliance z udziałem Politechniki Warszawskiej, EUNICE – European University for Customised Education z udziałem Politechniki Poznańskiej, EURECA-PRO – The European University Alliance on Responsible Consumption and Production z udziałem Politechniki Śląskiej, Transform4Europe – T4E: The European University for Knowledge Entrepreneurs z udziałem Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach czy UNIVERSEH – European Space University of Earth and Humanity z udziałem Akademii Górniczo-Hutniczej im. Stanisława Staszica w Krakowie – zob.: *Wybrano pierwszych 17 „Europejskich szkół wyższych”: znaczący krok w kierunku utworzenia europejskiego obszaru edukacji*, portal Europa.eu, 26.06.2019, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_19_3389 (dostęp: 26.11.2020); *Kolejne 24 europejskie szkoły wyższe dołączają do europejskiego obszaru edukacji*, portal Europa.eu, 09.07.2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/ip_20_1264 (dostęp: 26.11.2020).
- ³³ Zob. *Inicjatywa dotycząca europejskich szkół wyższych*, portal Europa.eu, https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_pl (dostęp: 26.11.2020).

Współpraca zinstytucjonalizowana

Z formą zinstytucjonalizowaną mamy do czynienia, gdy są wskazane stałe organy lub inne struktury współpracy – najczęściej tak jest w przypadku umów wielostronnych, a w szczególności umów sieci naukowych.

Najbardziej typowym przykładem współpracy zinstytucjonalizowanej są sieci naukowe. W ramach sieci powstają stałe struktury współpracy naukowej i dydaktycznej. Katolicki Uniwersytet Lubelski jest członkiem i liderem Wschodnioeuropejskiej Sieci Uniwersytetów (utworzona w 2014 r.). Oprócz KUL, w skład sieci wchodzi 18 innych uczelni z Ukrainy (większość). Celem Sieci jest „partnerska współpraca w zakresie prowadzenia badań naukowych, kształcenia studentów oraz rozwijania kontaktów akademickich. Ten cel ma być realizowany przez szereg działań, m.in. przez wspólne aplikowanie o międzynarodowe granty i projekty badawcze, wymianę usług badawczych i wdrożeniowych, korzystanie z infrastruktury, realizację wspólnych przedsięwzięć dydaktycznych, promowanie współpracy pomiędzy uniwersytetami oraz instytucjami sektora gospodarki, działania na rzecz wsparcia mniejszości narodowych, wyznaniowych i etnicznych oraz organizowanie wspólnych przedsięwzięć kulturalnych, artystycznych i sportowych”. W ramach sieci utworzono organ decyzyjny – Radę Partnerów Sieci, którą tworzą rektorzy zrzeszonych uniwersytetów³⁴.

Innym przykładem jest Sieć Uniwersytetów Pogranicza (utworzona w 2013 r.), której inicjatorem jest Uniwersytet w Białymstoku. Skupia 3 ośrodki z Białorusi, 3 z Rosji i 1 z Ukrainy³⁵. Strony zobowiązały się do podjęcia współpracy w realizacji badań naukowych, kształcenia studentów, rozszerzania kontaktów akademickich pomiędzy studentami, nauczycielami akademickimi i personelem. Podobnie jak w przypadku poprzedniej sieci współpraca między stronami jest prowadzona m.in. poprzez: „wspólne aplikowanie o międzynarodowe granty i realizację projektów naukowych, wymianę usług badawczych i wdrożeniowych oraz korzystanie z infrastruktury i aparatury w ramach wspólnych przedsięwzięć. Jednym z najważniejszych celów jest też stworzenie wspólnej oferty dydaktycznej”³⁶. Sieć Uniwersytetów Pogranicza nie posiada osobowości prawnej – opiera się na osobowości prawnej członków. Do współpracy wyznaczono pełnomocników dbają-

³⁴ Wschodnioeuropejska Sieć Uniwersytetów, KUL, <https://www.kul.pl/wschodnioeuropejska-siec-uniwersytetow,17319.html> (dostęp: 26.03.2020).

³⁵ Oficjalna strona internetowa Sieci Uniwersytetów Pogranicza, <https://sup.uwb.edu.pl/> (dostęp: 26.11.2020).

³⁶ *Powstała Sieć Uniwersytetów Pogranicza*, PAP, 12.10.2013, <https://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C397558%2Cpowstala-siec-uniwersytetow-pogranicza.html> (dostęp: 26.11.2020).

cych o prawidłową realizację umowy i podtrzymywanie wzajemnych relacji między uczelniami³⁷.

Potencjalne wykorzystanie formuły europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej we współpracy międzynarodowej i transgranicznej uczelni

Przykładem zinstytucjonalizowanej formy współpracy międzynarodowej i transgranicznej, która nie jest wykorzystywana przez polskie uczelnie jest formuła europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT). Działanie EUWT opiera się na prawie UE³⁸, prawie krajowym państwa-siedziby danego ugrupowania³⁹, a także na konwencji oraz statucie sporządzonym przez członków EUWT⁴⁰. Zgodnie z art. 1 ust. 2 Rozporządzenia (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej „[c]elem EUWT jest ułatwianie i wspieranie w szczególności współpracy terytorialnej, w tym co najmniej jednego z jej komponentów: współpracy transgranicznej, transnarodowej lub międzyregionalnej, między jego członkami określonymi w art. 3 ust. 1, z myślą o wzmocnieniu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Unii”. Ugrupowanie ma wyraźnie nadaną osobowość prawną (art. 1 ust. 3), a także zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych o najszerszym zakresie przyznawanym osobom prawnym na mocy prawa krajowego danego państwa członkowskiego, w którym ma swoją siedzibę (art. 1 ust. 4). EUWT miały skupiać przede wszystkim władze lokalne i regionalne z państw sąsiadujących ze sobą (również spoza UE), lecz katalog podmiotów jest szerszy⁴¹.

³⁷ Zob. L. Etel, M. Perkowski, Ł. Kierznowski, *The Border University Network as a Response to Academic Challenges in the Field of Internationalization*, „Eastern European Journal of Transnational Relations” 2017, 1(1), s. 11–18.

³⁸ Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, Dz. Urz. UE L 210, 31.7.2006 oraz Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1302/2013 zmieniającego Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań oraz ich funkcjonowania, Dz. Urz. UE L 347, 20.12.2013.

³⁹ W Polsce to Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej, Dz.U. z 2008 r. Nr 218, poz. 1390 z późn. zm., oraz Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 lutego 2016 r. w sprawie Rejestru Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej, Dz.U. z 2016 r., poz. 199.

⁴⁰ Zob. art. 2 ust. 1. wprowadzonego na mocy art. 1. Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1302/2013, op. cit.

⁴¹ Ibidem, zob. art. 3 ust. 1 oraz art. 3a.

Warto przyrzeć się wyspecjalizowanemu EUWT, które w założeniu skupia jedynie uczelnie. Chodzi o EUCOR – LE CAMPUS EUROPÉEN, z siedzibą w Freiburgu (Niemcy). Ugrupowanie powstało 9 grudnia 2015 r. Początkowo współpraca między uniwersytetami Górnego Renu nie była silnie sformalizowana, jednak z biegiem lat postępował proces jej instytucjonalizacji⁴². EUCOR skupia położone na pograniczu uczelnie z Francji (Université de Haute-Alsace, Université de Strasbourg), Niemiec (Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, Karlsruher Institut für Technologie) i Szwajcarii (Universität Basel). Posiada też swoją konwencję i statut⁴³. Organami ugrupowania są Zgromadzenie (*L'Assemblée*) oraz Prezydencja (*La Présidence*). Wspierająco działają także: Komisja wiceprzewodniczących (*La Commission des vice-présidents*), Sekretariat i Biuro Koordynacji (*Secrétariat et Bureau de coordination*), Koordynatorzy instytucjonalni (*La coordination décentralisée*), Rada Studentów (*Le Conseil des étudiants d'EuCOR*)⁴⁴. Uczelnie skupione w ugrupowaniu chcą promować współpracę transgraniczną między instytucjami szkolnictwa wyższego w trójnarodowym regionie Górnego Renu, traktując EUWT jako narzędzie umożliwiające uczelniom podniesienie ich rangi i wzmocnienie pozycji w europejskiej i międzynarodowej konkurencji o fundusze, studentów i naukowców. Budżet ugrupowania w 2019 r. wynosił 600 tys. euro, a w 2020 r. planowany budżet jest w wysokości ponad 3 mln euro (w części ze składek członków, w części z planowanych środków zewnętrznych)⁴⁵. Wspólnie uczelnie dysponują wiedzą i potencjałem 15 tys. naukowców i 13,5 tys. doktorantów, a także 117 tys. studentów⁴⁶. Wśród celów EUCOR jest m.in. wzmocnienie współpracy badawczej w priorytetowych obszarach tematycznych nauk kwantowych i technologii, zdrowia zindywidualizowanego; uproszczenie transgranicznej współpracy badawczej dwu- i trójnarodowych

⁴² *History of cooperation, EuCOR*, <https://www.euCOR-uni.org/en/about-us/history-of-cooperation/> (dostęp: 26.11.2020).

⁴³ Convention du Groupement Européen de Coopération Territoriale „EuCOR – Le Campus européen” sur la base du règlement (UE) No 1082/2006 sur le Groupement européen de coopération trans-frontalière (GECT) dans sa version (UE) No 1302/2013 du Parlement européen et du Conseil du 17 décembre 2013 (ci-après dénommé RGL-GECT), https://www.euCOR-uni.org/wp-content/uploads/2019/12/fr_gect_EuCOR_convention.pdf (dostęp: 26.11.2020); Satzung des Europäischen Verbunds für territoriale Zusammenarbeit „EuCOR – The European Campus” auf Basis der Verordnung (EG) Nr. 1082/2006 über den europäischen Verbund für territoriale Zusammenarbeit (EVTZ) in der Fassung der Verordnung (EU) Nr. 1302/2013 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 17. Dezember 2013, https://www.euCOR-uni.org/wp-content/uploads/2018/07/de_evtz_satzung_fr_gect_statuts-1.pdf (dostęp: 26.11.2020).

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Budget prévisionnel pour l'année 2020 approuvé par l'Assemblée le 17 juin 2019 à l'Université de Haute-Alsace (Traduction de l'allemand), EuCOR–The European Campus, https://www.euCOR-uni.org/wp-content/uploads/2019/10/EuCOR_budget_previsionnel_2020.pdf (dostęp: 26.11.2020).

⁴⁶ EUCOR, portal Europa.eu, <https://portal.europa.eu/egtc/CoRAactivities/Pages/euCOR.aspx> (dostęp: 26.11.2020).

konsorcjów badawczych; tworzenie wspólnych ośrodków badawczych i dydaktycznych; wzmocnienie transgranicznego transferu technologii oraz transferu do społeczeństwa i gospodarki regionalnej; uproszczenie mobilności studentów i naukowców; opracowanie cyfrowych metod nauczania, wzmocnienie międzykulturowych kwalifikacji i umiejętności językowych uczniów i nauczycieli czy uproszczenie podwójnych programów doktoranckich⁴⁷. Jak widać, ugrupowanie ma ambitne cele, a przy tym konsolidacja potencjału uczelni daje wymierne efekty⁴⁸. Wydaje się, że formuła wyspecjalizowanego EUWT mogłaby być atrakcyjna z perspektywy polskich uczelni położonych transgranicznie. Przekształcenie istniejących form współpracy z uczelniami z sąsiednich państw może stanowić atut szczególnie dla małych ośrodków, które nie mają dużych zasobów i możliwości rozwoju.

Podsumowanie

Współpraca międzynarodowa i transgraniczna polskich uczelni ma rozbudowane podstawy prawne, choć skutek reform krajowych są one niestabilne. Permanentne zmiany prawa w zakresie szkolnictwa wyższego i skupienie na ewaluacji działalności naukowej nie sprzyjają stabilności współpracy, co stanowi dla niej największe zagrożenie. Zagrożeniem są także sytuacje wyjątkowe, które trudno przewidzieć, a które mają kolosalny wpływ na działalność uczelni, jak aktualna sytuacja związana z pandemią wirusa COVID-19. Praktyka pokazuje jednak, że polskie uczelnie radzą sobie z istniejącymi problemami na miarę swoich możliwości i są otwarte na współpracę zagraniczną. Instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej uczelni może w dalszej perspektywie poprawić sytuację. Wydaje się, że może zapewnić stabilność działania naukowcom, ale też wzmocnić mierzalność rezultatów badań i wydajności naukowej⁴⁹. Proces ten będzie postępować z uwagi na dostępność unijnych funduszy na tego typu działania, przyczyniając się do kreowania europejskiego obszaru edukacji. Warto wykorzystywać w tym celu nowe możliwości współpracy, jak EUWT. Epidemia COVID-19, choć tragiczna w skutkach, jest szansą na poprawę umiędzynarodowienia polskich uczelni, gdyż współpraca naukowa w dużej mierze będzie teraz opierać się na współpracy zdalnej, która jest

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Zob. *ERC Consolidator Grants*, Eucor 9.01.2020, <https://www.eucor-uni.org/en/erc-consolidator-grants/> (dostęp: 26.11.2020); *9.1 million euros for trinational quantum research*, Eucor 7.03.2019, <https://www.eucor-uni.org/en/9-1-million-euros-for-trinational-quantum-research/> (dostęp: 26.11.2020).

⁴⁹ Zob. R. Rybkowski, *Autonomia a rozliczalność – polskie wyzwania*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2015, 1(45), s. 95–115, i cytowana tam literatura.

mniej kosztochłonna od tradycyjnej wymiany akademickiej. To szansa rozwoju dla mniejszych i mniej zasobnych ośrodków naukowych. Jest to jednak zagrożenie, które powinno stanowić przedmiot odrębnego opracowania.

Bibliografia

Literatura

- 9.1 million euros for trinational quantum research, Eucor 7.03.2019, <https://www.eucor-uni.org/en/9-1-million-euros-for-trinational-quantum-research/> (dostęp: 26.11.2020).
- Antonowicz D., *Między siłą globalnych procesów a lokalną tradycją. Polskie szkolnictwo wyższe w dobie przemian*, Toruń 2015.
- Dołzbłasz S., Raczyk A., *Współpraca transgraniczna w Polsce po akcesji do Unii Europejskiej*, Warszawa 2010.
- Domański T., *Internacjonalizacja polskich uczelni wyższych*, [w:] T. Domański, A. Stępień-Kuczyńska, A. Włodarska-Frykowska (red.), *Internacjonalizacja polskich ośrodków politologicznych*, Łódź 2017, s. 63–80.
- Etel L., Perkowski M., Kierznowski Ł., *The Border University Network as a Response to Academic Challenges in the Field of Internationalization*, „Eastern European Journal of Transnational Relations” 2017, 1(1), s. 11–18.
- Giełda M., *Współpraca transgraniczna prowadzona w Unii Europejskiej na podstawie programów operacyjnych realizowanych w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej*, [w:] R. Kusiak-Winter (red.), *Współpraca transgraniczna w administracji publicznej*, Wrocław 2015, s. 121–139.
- Kierznowski Ł., *Globalization and Education. The Internationalization of Access to Higher Education in Poland – Selected Legal Aspects*, „Studies in Logic, Grammar and Rhetoric” 2017, 52(1), s. 133–142.
- Kobyłański M., *Ranking Wydziałów Prawa 2020: czołówka bez dużych zmian*, „Rzeczpospolita” 26.06.2020, <https://www.rp.pl/Rankingi/306269996-Ranking-Wydzialow-Prawa-2020-czolowka-bez-duzych-zmian.html> (dostęp: 26.11.2020).
- Perkowski M. (red.), *Współpraca transgraniczna. Aspekty prawno-ekonomiczne*, Białystok 2010.
- Perkowski M., Farhan J.A., *Umiejdzynarodowienie krajowego obrotu prawnego. W poszukiwaniu istoty zagadnienia*, [w:] M. Perkowski, W. Zoń (red.), *Umiejdzynarodowienie krajowego obrotu prawnego*, t. 1, Białystok 2016, s. 13–30.
- Perkowski M., hasło *Współpraca transgraniczna*, [w:] J. Symonides, D. Pyć (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 4, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2014, s. 567–568.
- Przyborowska-Klimczak A., hasło *Współpraca międzynarodowa*, [w:] J. Symonides, D. Pyć (red.), *Wielka Encyklopedia Prawa*, t. 4, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 2014, s. 566–567.

Rybkowski R., *Autonomia a rozliczalność – polskie wyzwania*, „Nauka i Szkolnictwo Wyższe” 2015, 1(45), s. 95–115.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.

Porozumienie między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Białorusi o współpracy w dziedzinie edukacji, podpisane w Warszawie dnia 20 lipca 2016 r., M.P. z 2017 r., poz. 49.

Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie Europejskiego Ugrupowania Współpracy Terytorialnej, Dz. Urz. UE L 210, 31.07.2006.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 grudnia 2016 r. w sprawie przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym i uczelniom, w których zgodnie z ich statutami nie wyodrębniono podstawowych jednostek organizacyjnych, Dz.U. z 2016 r., poz. 2154.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie ewaluacji jakości działalności naukowej, Dz.U. z 2019 r., poz. 392.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 marca 2015 r. w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych, Dz.U. z 2015 r., poz. 463.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 9 września 2019 r. w sprawie sposobu podziału środków finansowych na utrzymanie i rozwój potencjału dydaktycznego oraz potencjału badawczego znajdujących się w dyspozycji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki oraz na zadania związane z utrzymaniem powietrznych statków szkolnych i specjalistycznych ośrodków szkoleniowych kadr powietrznych, Dz.U. z 2019 r., poz. 1838.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lutego 2018 r. w sprawie wysokości środków finansowych, jakie musi posiadać cudzoziemiec podejmujący lub kontynuujący studia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2018 r., poz. 337

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie wysokości środków finansowych, jakie będzie musiał posiadać cudzoziemiec, który zamierza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podjąć lub kontynuować naukę lub cudzoziemiec poszukujący pracy lub planujący rozpocząć wykonywanie działalności gospodarczej, który jest absolwentem polskiej uczelni lub zakończył prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2019 r., poz. 773.

Rozporządzenie Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 9 lutego 2016 r. w sprawie Rejestru Europejskich Ugrupowań Współpracy Terytorialnej, Dz.U. z 2016 r., poz. 199.

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1302/2013 zmieniającego Rozporządzenie (WE) nr 1082/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie europejskiego ugrupowania współpracy terytorialnej (EUWT) w celu doprecyzowania, uproszczenia i usprawnienia procesu tworzenia takich ugrupowań oraz ich funkcjonowania, Dz. Urz. UE L 347, 20.12.2013.
- Satzung des Europäischen Verbunds für territoriale Zusammenarbeit „Eucor – The European Campus“ auf Basis der Verordnung (EG) Nr. 1082/2006 über den europäischen Verbund für territoriale Zusammenarbeit (EVTZ) in der Fassung der Verordnung (EU) Nr. 1302/2013 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 17. Dezember 2013, https://www.eucor-uni.org/wp-content/uploads/2018/07/de_evtz_satzung_fr_gect_statuts-1.pdf (dostęp: 26.11.2020).
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE C 326, 26.10.2012, p. 47–390.
- Umowa między Rządem RP a Rządem Federacji Rosyjskiej o współpracy w dziedzinie kultury, nauki i oświaty, sporządzona w Warszawie dnia 25 sierpnia 1993 r., Dz.U. z 1994 r. Nr 36, poz. 133.
- Umowa między Rządem RP a Rządem Republiki Litewskiej o wzajemnym uznawaniu dokumentów uprawniających do podejmowania studiów wyższych oraz uznawaniu okresów studiów, tytułów zawodowych, stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki, sporządzona w Wilnie dnia 9 marca 2005 r., M.P. 2005 Nr 71, poz. 979.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy w dziedzinie kultury, szkolnictwa i nauki, podpisana w Pradze dnia 30 września 2003 r., Dz.U. z 2004 r. Nr 244, poz. 2449.
- Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o uznaniu ekwiwalencji w szkolnictwie wyższym, sporządzona w Warszawie dnia 23 lipca 1997 r., Dz.U. z 1998 r. Nr 92, poz. 584.
- Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 35, 2023.
- Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 85, 374, 695, 875, 1086.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 2183 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 7 listopada 2008 r. o europejskim ugrupowaniu współpracy terytorialnej, Dz.U. z 2008 r. Nr 218, poz. 1390 z późn. zm.

Dokumenty

- Budget prévisionnel pour l'année 2020 approuvé par l'Assemblée le 17 juin 2019 à l'Université de Haute-Alsace (Traduction de l'allemand), Eucor–The European Campus, https://www.eucor-uni.org/wp-content/uploads/2019/10/Eucor_budget_previsionnel_2020.pdf (dostęp: 26.11.2020).
- Convention du Groupement Européen de Coopération Territoriale „Eucor – Le Campus européen“ sur la base du règlement (UE) No 1082/2006 sur le Groupement euro-

péen de coopération trans-frontalière (GECT) dans sa version (UE) No 1302/2013 du Parlement européen et du Conseil du 17 décembre 2013 (ci-après dénommé RGL-GECT), https://www.eucor-uni.org/wp-content/uploads/2019/12/fr_gect_Eucor_convention.pdf (dostęp: 26.11.2020).

Odpowiedź na interpelację nr 446 w sprawie współpracy Ministerstwa Spraw Zagranicznych z polskimi jednostkami samorządu terytorialnego w kwestii ich aktywności międzynarodowej, Warszawa 2016, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=0BCC3DBD> (dostęp: 22.05.2020).

The Bologna Declaration of 19 June 1999, https://www.eurashe.eu/library/modernising-phe/Bologna_1999_Bologna-Declaration.pdf (dostęp: 26.03.2020).

Umowy bilateralne Erasmus+, Uniwersytet Wrocławski, <http://international2.uni.wroc.pl/pl/uczelnie-partnerskie/umowy-bilateralne-erasmus> (dostęp: 26.11.2020).

Załącznik nr 2 do Statutu Polskiej Komisji Akredytacyjnej, tekst jedn. Załącznika do uchwały Nr 4/2018 Polskiej Komisji Akredytacyjnej z dnia 13 grudnia 2018 r., https://pka.edu.pl/wp-content/uploads/2019/07/2018_statut_tekst_ujednolicony.pdf (dostęp: 26.11.2020).

Inne

ERC Consolidator Grants, Eucor, 9.01.2020, <https://www.eucor-uni.org/en/erc-consolidator-grants/> (dostęp: 26.11.2020).

EUCOR, portal Europa.eu, <https://portal.cor.europa.eu/egtc/CoRAactivities/Pages/eucor.aspx> (dostęp: 26.11.2020).

History of cooperation, Eucor, <https://www.eucor-uni.org/en/about-us/history-of-cooperation/> (dostęp: 26.11.2020).

Inicjatywa dotycząca europejskich szkół wyższych, portal Europa.eu, https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/european-education-area/european-universities-initiative_pl (dostęp: 26.11.2020).

Interreg Lietuva–Polska, <http://lietuva-polska.eu/pl/projekty.html> (dostęp: 26.11.2020).

Kolejne 24 europejskie szkoły wyższe dołączają do europejskiego obszaru edukacji, portal Europa.eu, 9.07.2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/ip_20_1264 (dostęp: 26.11.2020).

Law and Rights Modules in Teacher Training Programmes, <http://edulaweu.eu/> (dostęp: 26.11.2020).

List of agreements signed by the Maria Curie-Skłodowska University (November 2019), <https://phavi.umcs.pl/at/attachments/2019/1125/080626-international-agreements-november-2019.pdf> (dostęp: 26.11.2020).

Lista bilateralnych porozumień o współpracy naukowej, Uniwersytet Jagielloński, <https://dwm.uj.edu.pl/wymiana-bilateralna/lista-porozumien-bilateralnych> (dostęp: 26.11.2020).

Odpowiedź Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 18.03.2020 r. na wniosek o udzielenie informacji publicznej, sygn. BM.WKN.013.45.2020 – w zasobach autora.

- Oficjalna strona internetowa Sieci Uniwersytetów Pogranicza, <https://sup.uwb.edu.pl/> (dostęp: 26.11.2020).
- Organizacje i programy międzynarodowe, oficjalna strona internetowa Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, <https://www.gov.pl/web/nauka/organizacje-i-programy-miedzynarodowe> (dostęp: 26.03.2020).
- Powstała Sieć Uniwersytetów Pogranicza*, PAP, 12.10.2013, <https://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C397558%2Cpowstala-siec-universytetow-pogranicza.html> (dostęp: 26.11.2020).
- Ranking Szkół Wyższych Perspektywy 2020, Kryterium „Umieędzynarodowienie”, <https://ranking.perspektywy.pl/2020/ranking/ranking-uczelnia-akademickich/criteria/umiedzynarodowienie> (dostęp: 26.11.2020).
- Uczelnie Partnerskie KUL, https://www.kul.pl/uczelnie-partnerskie-kul,art_90613.html (dostęp: 26.11.2020).
- Wschodnioeuropejska Sieć Uniwersytetów, KUL, <https://www.kul.pl/wschodnioeuropejska-siec-universytetow,17319.html> (dostęp: 26.03.2020).
- Wybrano pierwszych 17 „Europejskich szkół wyższych”: znaczący krok w kierunku utworzenia europejskiego obszaru edukacji*, portal Europa.eu, 26.06.2019, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/pl/IP_19_3389 (dostęp: 26.11.2020).
- Wykaz instytucji partnerskich Uniwersytetu Warszawskiego, http://bwz.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/358/2020/02/umowy_bilateralne_aktualne_02.2020.pdf (dostęp: 26.11.2020).
- Zespół naszych pracowników liderem konsorcjum uczelni realizujących zagraniczny grant badawczy*, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 15.03.2014, <https://www.ue.katowice.pl/uczelnia/aktualnosci/article/zespol-naszyc-pracownikow-liderem-konsorcjum-uczelnia-realizujacych-zagraniczny-grant-badawczy.html> (dostęp: 26.11.2020).